

HORTIKULTURNO UREĐENJE RIVE LOŠINJSKIH KAPETANA U MALOM LOŠINJU

HORTICULTURAL REGULATION LOŠINJ CAPTAINS QUAY IN MALI LOŠINJ

Kristina Grašo

SAŽETAK

Oblikovanje prostora isprepletено je nizom elemenata koji se prožimlju i stvaraju njegovu novu dimenziju. Bilo da se radi o povijesnom vrtu, perivoju ili novom trgu u centru grada, prostor moramo promatrati s različitih aspekata.

Kao agronom, pejzašni arhitekt, važnost u oblikovanju prostora pridajem izboru biljnog materijala, a zatim smještaju zelenila u prostor. Ne zanemarujem pritom važnost povijesne matrice (ako ona postoji) kao ni funkcionalnost prostora i vizualno estetski izgled novog pejzaža.

Kako je ovo savjetovanje na temu odabir biljnog materijala u oblikovanju gradskog zelenila moj rad će biti orijentiran na uvjete koji su mi poslužili za izbor bilja u oblikovanju Rive lošinjskih kapetana u Malom Lošinju. Uz prijedlog novog rješenja iznijet ću postojeću situaciju na terenu sa svim parametrima koji su važni za što bolje razumijevanje idejnog rješenja.

Važna činjenica koja se ne smije zanemariti je da je prostor za zelenilo već određen oblikovanjem arhitekta, što smatram vrlo negativnim, ali to nije tema ovog savjetovanja, pa sam se u potpunosti posvetila samo odabiru biljnog materijala za zadani prostor, što sam učinila na sljedeći način:

- opisati klimatske uvjete otoka Lošinja: vrlo važan čimbenik u odabiru biljnih vrsta u oblikovanju prostora
- autohtone biljne vrste u oblikovanju površina otoka Lošinja: izborom biljnih vrsta stvaramo prenesenu sliku krajolika i na najbolji način iskorištavamo biljne vrste koje su se već dokazale u svom postojanju na pojedinom prostoru

- karakteristika prostora Rive lošinjskih kapetana: opis postojećeg stanja i biljnih vrsta
- novo ruho Rive lošinjskih kapetana: prijedlog sadnje biljnog materijala s objašnjenjem ključa izbora biljnih vrsta
- Zaključak: osvrt ili kritika na idejno rješenje Rive lošinjskih kapetana.

ABSTRACT

Landscaping an area comprises a series of elements creating a new dimension in a space. Whether it is a historical garden, a park or a new square in the centre of town, the space must be observed from different aspects.

As an agronomist, a landscape designer, the priority in landscaping give to plant selection, then placing the plants in the space. In doing this I do not neglect the importance of historical pattern, if there is one, and the function of the area as well as the visual and aesthetic look of the new landscape. As this is a thematic symposium on plant with the conditions that helped me in selecting plants for the Lošinj Captains Quay in Mali Lošinj. With the proposal for a new solution I shall also present the existing situation on the spot with all the parameters important for understanding better the conceptual solution. The important fact which must not be neglected is that the space for the plants has already been defined by an architect, which I consider bad, but this is not the subject of the symposium so I have devoted my attention only to the selection of plants in the area. I have done this in the following way:

- description of the climatic conditions on the Island of Lošinj, an important factor for the selection of plant species in landscaping
- autochthonous plant species in landscaping on the Island of Lošinj: by selecting plant a transmitted picture of the landscape is created and the best use of the plants that have already been recognized in the area
- the characteristics of the Lošinj Captains Quay: a description of existing situation and the plant species,
- a new look of the Quay: proposal for new plants and explaining the choice
- conclusion: review or criticism of the conceptual solution of the Lošinj Captains Quay.

KLIMATSKI FAKTORI OTOKA LOŠINJA

Vegetacija otoka Lošinja

U skladu sa svojim geografskim položajem klima otoka Lošinja ima značajke mediteranske klime, čitava obala je vrlo razvedena, a kraj otoka prolazi topla struja Jadranskog mora koja dolazi iz Mediterana i zbog toga je na otoku bujna mediteransko-suptropska vegetacija.

Arhipelag otoka Lošinja

Borova šuma

Sa svojom bujnom vegetacijom, borovom šumom pretežno sastavljenom od alepskog bora (*Pinus halepensis* Mill.), makije mediteranskog tipa, starih maslinika, pokojev vinograda te travnatih zajednica, otok Lošinj možemo nazvati velikim botaničkim vrtom. Vrste koje tvore makiju su: obična mirta (*Myrtus comunis* L.), lempirika (*Viburnum tinus* L.), obična planika (*Arbutus unedo* L.), hrast crnika (*Quercus ilex* L.), divlji rogač (*Pistacia terebinthus* L.), primorska kozokrvina (*Lonicera implexa* Aiton) i veliki vrijes (*Erica arborea* L.)

Introdukcijom egzotičnih biljnih vrsta taj prirodni botanički vrt upotpunio je svoj asortiman novom raznolikošću. Danas susrećemo razne vrste palmi, agava, eukaliptusa, koje su se rasprostranile u tolikom broju da gotovo možemo reći da rastu samoniklo.

Pogled na luku Malog Lošinja

U oblikovanju površina koriste se razne biljne vrste kao i oblici, što ovisi o funkciji i namjeni površine.

Uz samoniklo bilje u oblikovanju se koriste i mnoge druge vrste mediteranskog podneblja. Tu posebno treba izdvojiti: lavandu (*Lavandula agnustifolia* Mill.), ružmarin (*Rosmarinus officinalis* L.), sive i zelene santoline (*Santolina* sp. L.), maslinu (*Olea europea* L.), bugenviliju (*Bougainvillea spectabilis* Willd.),

pitosporu – tobirni ljepljivac (*Pittosporum tobira* Thumb. Ex Murray) W.T. Aiton), japansku kuriku (*Euonymus japonicus* Thumb), četveroprašničku metliku - tamaris (*Tamarix tetrandia* Pall. Ex M. Bieb. Emend. Willd.), piniju (*Pinus pinea* L.), velevjetnu magnoliju (*Magnolia grandiflora* L.), koprivić (*Celtis australis* L.), obični bagrem (*Robinia pseudoacacia* L.).

KARAKTERISTIKA PROSTORA RIVE LOŠINJSKIH KAPETANA

Riva lošinjskih kapetana proteže se u smjeru sjeverozapad-jugoistok s pročeljem zgrada okrenutim prema unutrašnjosti luke Maloga Lošinja, tako da zapadno sunce "grije" zelene površine čitavo popodne.

Koncept prostora je osmišljen tako da uz zgrade, prodavaonice, slastičarnice i hotele prolazi šetnica koja se isprepleće s ugostiteljskim terasama. "Zeleni pojas" odvaja šetnicu od ceste uzdužnim kazetama izdignutim 25-30 cm. Dimenzije gredica su 140 cm x 650-750 cm.

Radi lakšeg održavanja zelenila i zbog ljetnih vrućina u površine je ugrađen sustav automatskog navodnjavanja koji će se prilagoditi novonastalim zelenim površinama.

Kazete su pravokutnog oblika u kojima se nalazi sljedeći biljni materijal: kanarska datulja (*Phoenix canariensis* hort. ex Chabaud), mala žumara (*Chamaerops humilis* L.), obična datulja (*Phoenix datulifera* L.), pitospora – tobirni ljepljivac (*Pittosporum tobira* (Thumb. Ex Murray) W.T. Aiton), olean dar (*Nerium oleander* L.), indijska smokva (*Opuntia ficus-indica* (L.) Mill.), trnoviti glogovac (*Pyracantha coccinea* M.Roem.), nitasta juka (*Yucca filamentosa* L.), bugenvilija (*Bougainvillea spectabilis* Willd.), japanska kurika (*Euonymus japonicus* Thumb), puzava borovica (*Juniperus horizontalis* Moench), vrbolisna kruška (*Pyrus salicifolia* Pall.), lemprika (*Viburnum tinus* L.).

U rasporedu postojećeg biljnog materijala ne može se naći neki uzorak sadnje po čemu bi bio prepoznatljiv. Mogu slobodno zaključiti da je to proizvod slobodnog umjetnika i vremena u kojem je zelenilo posađeno prije kojih 30-40 godina kada se nije poklanjala prevelika pažnja ni smisao hortikulturnom oblikovanju i odabiru biljnog materijala.

Iz ovog popisa možemo vidjeti da glavnu ulogu u prostoru imaju kanarske datulje koje će kasnije u daljnjem oblikovanju biti glavna os za novo oblikovanje.

colorne strane-3dio.cdr

AUTOHTONE BILJNE VRSTE U OBLIKOVANJU POVRŠINA OTOKA LOŠINJA

Obična planika (*Arbutus unedo* L.)

Veliki grm ili stablo, svijetlozelenog lista, u proljeće zameće plodove koji dozrijevaju u ljeti. Plodovi su od narančaste do crvene boje vrlo dekorativni i jestivi. Biljka se može formirati kao visoki grm ili stablašica

Obična mirta (*Myrtus communis* L.)

Zimzelena grm, listići tamnozeleni sjajni, cvijet bijele boje, plod bobica tamno plave boje, dekorativna u rano ljeto i jestiva, u oblikovanju služi kao zimzelena grm.

Mlječika (*Euophorbia dendroides* L.)

Vrlo atraktivna u proljeće sa svojim žutozelenim cvjetovima, koristi se na ukrasnim gredicama gdje su uvjeti za održavanje otežani, kao npr. križanje putova, pojasevi uz prometnice.

Kadulja (*Salvia officinalis* L.)

Aromatična trajnica, vrlo rasprostranjena po otoku, raste na kamenjaru. U svibnju grm krasi predivni cvjetovi svijetloljubičaste boje, list je srebrnosivi prekriven finim dlačicama. Kadulja se vrlo često koristi u oblikovanju. Služi za isticanje bordura na cvjetnim gredicama, koristi se u kombinaciji s ostalim aromatičnim biljkama kao ružmarin, lavanda.

Lempirika (*Viburnum tinus* L.)

Zimzeleni grm, tamnozelenih listova prekrivenih sitnim dlačicama, cvate u rano proljeće. Cvat je sastavljen od sitnih cvjetića bijele do svjetloružičaste boje, naraste do visine od 3 m.

Koristi se u skupinama ili kao zasebni grm slobodnog rasta. Vrlo dobro podnosi rez tako da se može koristiti kao zelena živica.

Hrast crnika (*Quercus ilex* L.)

Stablašica, koristi se za drvorede, krošnja je vrlo pogodna za oblikovanje, dobro podnosi rez.

Lovor (*Laurus nobilis* L.)

Zimzeleni grm, vrlo agresivnog rasta, koristi se kao živica ili slobodni grm.

Primorska pepeljuša

(*Senecio cineraria* DC. syn. *Cineraria maritima*)

Trajnica, raste uz morsku obalu na kamenjaru, vrlo dobro podnosi posolicu i vjetar. Listovi su srebrne boje prekriveni sitnim bijelim dlačicama. Cvate u rano ljeto žutim cvjetovima. Koristi se u kombinaciji sa sezonskim cvijećem ili zasađena u skupinama kao kontrast zelenim trajnicama.

Brnistra (*Spartium junceum* L.)

Grm vrlo karakterističnog rasta. Na drvenastom dijelu stabljike iz kojeg izlaze zeleni izboji (metamorfoza nekadašnjih listova) u proljeće se pojavljuju žuti cvjetovi. Pomalo zanemarena biljna vrsta. Raste samoniklo, najviše je ima u predjelu Osora i Punta Križe

Kada sam dobila novo idejno rješenje Rive lošinjskih kapetana s konceptom terasa, šetnica i ceste javila mi se misao kako da taj prostor dobije jednu vrijednost na oblikovnom planu pomoću biljnog materijala.

Spoznajom da se radi o rivi, najprometnijem dijelu, centru Maloga Lošinja i hrpi šarenih suncobrana u ljetnim mjesecima, odlučila sam u prvi plan ubaciti još jedan red palmi vašingtonija (*Washingtonia excelsa* H. Wendl.). Centralni dio gredice ispuniti cvjetnim mediteranskim zimzelenim grmljem, a rubno okružiti gredicu travnatim pojasom da se dobije uredniji izgled.

Dinamiku sam pokušala dobiti ponavljanjem niza pojedinih vrsta u ritmičkom slijedu.

Popis biljnog materijala koji se koristi za novo oblikovanje rive:

- Skica idejnog rješenja
- Detalj površine
- Presjek površine

Specifikacija biljnog materijala

Magnolia grandiflora, stablo vis 2-2,5 m
Washingtonia excelsa, palma ukupne visine 2-2,5 m
Bougainvillea glabra, 4-5 izboja, visine 1-1,5 m
Nerium oleander, oblik stablašice vis 1,5-2 m
Cotoneaster dammeri, 2-3 izboja
Phoenix canariensis
Ceanothus repens, puzavac, 2-4 izboja
Lantana camara, grm vis 20-40 cm
Lagestroemia indica, stablašica, vis 1-1,5 m
Rosmarinus officinalis, 2-3 izboja
Teucrium fruticans
Lavandula agnustifolia
Salvia officinalis
Phoenix canariensis
Calistemon splendens, vis 40-60 cm
Viburnum tinus, grm vis 40-60 cm
Pyrus salicifolia
Pittosporum tobira 'Nana', vis 20-40 cm

Smjernice za odabir biljnog materijala

Uzimajući u obzir sve elemente koje je potrebno poznavati da bi izabrali pojedinu biljku, adekvatnu za naše mjesto u prostoru, a ne samo «estetski» izgled moramo se stvarno potruditi da nam to uspije.

Od poznavanja mikroklimatskih uvjeta našeg prostora, parka, zelene površine, do poznavanja zahtjeva pojedine vrste te mogućnosti prilagodbe u novim uvjetima (gradskog prostora).

Moja osnovna smjernica kod odabira biljnog materijala za oblikovanje gradskih javnih kao i drugih zelenih površina jesu autohtonost vrste tj. one koje samoniklo rastu na otoku.

Zašto Viburnum? Zato što dobro podnosi ljetne vrućine, zimzeleni list krasi površinu čitavu godinu a u zimskim mjesecima prvi cvate nježno bijeloružičastim cvatovima.

Danas je vrlo teško govoriti koja je biljna vrsta autohtona a koja se dobro nastanila i uvriježila gotovo u svakom vrtu, da nije tu bila prije stotinjak godina. Mnoge biljne vrste koje su se davno rasprostranile na našem području kao palma, agava i juka, sastavni su dio biljne zajednice.

Analiza izabranog biljnog materijala za uređenje

Palme:

- Phoenix canariensis
- Washingtonia excelsa, palma ukupne visine 2-2,5 m

Zimzeleno grmlje:

- Nerium oleander, oblik stablašice vis 1,5-2 m
- Calistemon splendens, vis 40-60 cm
- Viburnum tinus, grm vis 40-60 cm
- Pittosporum tobira 'Nana', vis 20-40 cm

Trajnice:

- Rosmarinus officinalis, 2-3 izboja
- Teucrium fruticans
- Lavandula agnustifolia
- Salvia officinalis

Cvatuće ukrasno grmlje:

- Calistemon splendens, vis 40-60 cm
- Lagerstroemia indica, stablašica, vis 1-1,5 m
- Bougainvillea glabra, 4-5 izboja, visine 1-1,5 m
- Lantana camara, grm vis 20-40 cm

Puzavci:

- *Cotoneaster dammeri*, 2-3 izboja
- *Ceanothus repens*, puzavac, 2-4 izboja

Stablašice:

- *Pyrus salicifolia*
- *Magnolia grandiflora*, stablo vis 2-2,5 m

Prikaz postojećeg stanja Rive lošinjskih kapetana

Novo ruho Rive lošinjskih kapetana

Iz ovog se popisa vidi da je izbor biljnog materijala raznolik, ima vrsta koje samoniklo nalazimo u krajoliku kao što su lemprika (*Viburnum tinus* L.) i kadulja (*Salvia officinalis* L.), dok su druge vrste šireg mediteranskog podneblja. Egzote, kao kanarska datulja (*Phoenix canariensis* hort. ex Chabaud) vrlo dobro podnose gradska zagađenja, a vrste kao puzava dunjarica (*Cotoneaster dammeri* C. K. Schneid.) mogu se naći u prostoru svakog gradskog zelenila bilo na kontinentu bilo na otoku.

Uz ovu analizu možda je važniji međusobni raspored biljnih vrsta kombiniranih tako da se dobije zanimljiv i ugodan prostor za boravak.

Kombinacijom zimzelenog grma lempirike uz cvatuću lantanu, puzajući mirisni ružmarin, penjačicu bugenviliju, koja za oslonac ima palmu vašingtoniju, srebrne listove lavande i teukriuma zaokruženo travnatim pojasom dobivamo zanimljivu kompoziciju tijekom čitave godine.

ZAKLJUČAK

Kad napravimo neki plan, idejno rješenje, zatim to izvedemo na terenu, tek tada dobijemo pravu sliku novog uređenog prostora. Tada počinjemo razmišljati da li je naš rad uspio, da li smo postigli ono što smo zamislili. Smatram da je svaki uređeni prostor slika samog autora i subjektivnog stava o pojedinom prostoru i pogledu na njega. I uza sve elemente koje uzimamo u razmatranje novi prostor mora biti slika prostora u kojem se nalazi, imati dušu vremena te smisao svog postojanja. A taj smisao dobivamo kroz biljni materijal koji živi, diše i raste na mjestu koje smo mi odredili. Ne može se usprotiviti riječima, reći nam da mu novi prostor odgovara ili ne, već nam svoju zahvalnost pokazuje bujnim rastom, novim listanjem, cvjetanjem ili opadanjem lišća i odumiranjem.

Nadam se da će Riva lošinjskih kapetana biti lijepa i zelena dugi niz godina.

Adresa autora – Authors' addresses
Kristina Grašo, dipl. ing.
Vodovod i čistoća, Cres
51550 Mali Lošinj

Primljeno – Received:
12. 03. 2005.